

El gran Gatsby

Carles Montpart Tura

Francis Scott Fitzgerald és sens dubte un dels grans escriptors nord-americans de la primera meitat del segle XX. A casa nostra potser no ha estat tan llegit ni traduït com altres autors de la seva generació, com ara Faulkner o Hemingway, però és evident que les seves novel·les i contes han esdevingut autèntics clàssics. La reedició en els darrers anys d'alguns dels seus títols fonamentals ens dona peu a fer una revisió de la seva vida i de la seva obra.

Arrrels irlandeses
Francis Scott Key Fitzgerald (St. Paul, 1896 – Hollywood, 1940) va néixer en una petita ciutat de Minnesota en el si d'una família catòlica de classe mitjana. La seva mare era Mary "Molly" McQuillan Fitzgerald, filla d'un immigrant irlandès que es va fer ric com a botiguer a l'engròs. El seu pare, Edward Fitzgerald, era d'ascendència irlandesa i anglesa i s'havia traslladat a Minnesota des de Maryland després de la Guerra Civil Americana per obrir un negoci de fabricació de mobles de vímet.

Un any després del naixement de Fitzgerald, el negoci del seu pare va fracassar i la família es va traslladar a Buffalo, Nova York, on el seu pare va entrar a treballar a Procter & Gamble com a venedor. Fitzgerald va passar la primera dècada de la seva infància principalment a Buffalo, amb un breu interludi a Siracusa entre gener de 1901 i setembre de 1903. Els seus pares el van enviar a dues escoles catòliques al West Side de Buffalo: primer a Holy Angels Convent i després a l'Acadèmia Nardin. En aquesta etapa infantil, Fitzgerald va ser descrit pels seus companys com a inusualment intel·ligent i amb un gran interès per la literatura.

Quan Procter & Gamble va acomiadar Edward Fitzgerald el març de 1908, la família va tornar a Saint Paul. Malgrat l'alcoholisme del seu pare, l'herència de la seva mare complementava els ingressos familiars i els permetia continuar vivint un estil de vida de classe mitjana alta. Francis Scott Fitzgerald va assistir a l'Acadèmia St. Paul des de 1908 fins a 1911, i als 13 anys va publicar la seva primera ficció al diari de l'escola. El 1911, els pares de Fitzgerald el van enviar a la Newman School, una escola preparatòria catòlica a Hackensack, Nova Jersey. Va ser en aquesta escola que el pare Sigourney Fay va reconèixer el seu potencial literari i el va animar a convertir-se en escriptor. Els seus pares, en canvi, mai no van veure el seu fill com a un futur escriptor, fet que Fitzgerald va atribuir sempre, segons els seus biògrafs, a

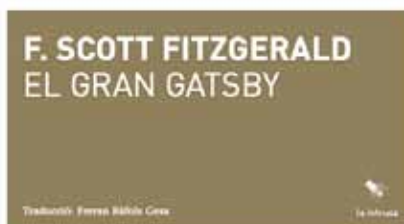

la falta d'intel·ligència i cultura dels seus progenitors.

Alumne a Princeton

Després de graduar-se a Newman el 1913, Fitzgerald es va matricular a la Universitat de Princeton, on va ser un dels pocs catòlics que hi estudiaven. A mesura que van passar els semestres, el futur escriptor va establir una estreta amistat amb els seus companys de classe Edmund Wilson i John Peale Bishop, els quals més tard l'ajudarien en la seva carrera literària. Determinat a ser un escriptor d'èxit, Fitzgerald va començar a escriure contes i poemes per a les publicacions universitàries "Princeton Triangle Club", "Princeton Tiger" i "Nassau Lit".

Durant el seu segon any, Fitzgerald, als 18 anys, va tornar a casa seva a Saint Paul durant les vacances de Nadal i en una festa va conèixer i es va enamorar de Ginevra King, de 16 anys —filla d'una família immensament rica—, amb qui el futur escriptor va començar una relació amorosa que va durar diversos anys. Ginevra es convertiria més endavant en el seu model literari per als personatges d'Isabelle Borgé a *En aquest costat del paradís*, i de Daisy Buchanan a *El gran Gatsby*. Mentre Fitzgerald anava a Princeton i Ginevra estudiava a Westover, una exclusiva escola femenina de Connecticut, els dos joves es podien veure cada cap de setmana, fins que a ella la van expulsar per coquetejar amb una multitud de joves admiradors des de la finestra del seu dormitori. A conseqüència d'aquest fet, Ginevra va haver de tornar a casa seva, a Lake Forest, Illinois, lluny de Princeton.

Malgrat la gran distància, física i social, que els separava, Fitzgerald va intentar seguir veient Ginevra, i fins i tot va viatjar fins a la luxosa finca de Lake Forest de la seva família. Encara que ella el corresponia, els pares de Ginevra no van consentir el festeig amb Scott a causa de la seva gran diferència de classe. Sembla que va ser el seu pare, el riquíssim Charles Garfield King, qui va dir a Fitzgerald que «els nois pobres no haurien de pensar en casar-se amb noies riques». Comentaris com aquest i la consciència de pertànyer a un estament social més baix que la majoria dels seus companys d'universitat, van fer que Fitzgerald manifestés de ben jove una gran

inseguretat social i un desig irrefrenable de ser reconegut pels altres, dues característiques que seran ben presents en els protagonistes dels seus llibres.

Rebutjat per Ginevra, un jove Fitzgerald de tendències suïcides es va allistar a l'exèrcit dels Estats Units durant

la Primera Guerra Mundial. Mentre esperava el desplegament al front occidental, on pensava que moriria en combat, va estar estacionat en un camp d'entrenament a Fort Leavenworth sota el comandament del capità Dwight Eisenhower, el futur general de l'exèrcit i president dels Estats Units. En les estones lliures, Fitzgerald donava forma al que al cap de poc seria la seva primera novel·la.

Pas per l'exèrcit

El juny de 1918, Fitzgerald va ser adscrit als regiments d'infanteria 45 i 67 a Camp Sheridan, prop de Montgomery, Alabama. Intentant recuperar-se del rebuig de Ginevra, Fitzgerald va començar a sortir amb una

Ginevra King

gran varietat de dones joves de Montgomery. En un club de camp, va conèixer Zelda Sayre, una noia del sud de 17 anys i neta acomodada d'un senador confederat. Encara que va continuar escrivint a Ginevra preguntant en va si hi havia alguna possibilitat de reprendre la seva antiga relació — la noia finalment es casaria amb un ric home de negocis de Chicago—, Fitzgerald va encetar amb Zelda una turbulenta relació amorosa que marcaria profundament tota la seva vida. L'estada de Fitzgerald a Montgomery es va interrompre breument el novembre de 1918 quan va ser traslladat a Camp Mills, Long Island. Mentre era allà, les potències aliades van signar un armistici amb Alemanya i la guerra va acabar. Enviat de tornada a la base prop de Montgomery per esperar l'alta, i sense haver anat a Europa, va renovar la seva relació amb Zelda, amb qui es va acabar comproment oficialment.

Després de la seva llicenciatura el 14 de febrer de 1919, Fitzgerald es va traslladar a Nova York, on va demanar sense èxit feina als editors de diversos diaris. Buscant fortuna en aquesta ciutat, Fitzgerald va treballar per a l'agència de publicitat Barron Collier i va viure en una habitació individual al West Side de Manhattan, on va subsistir en una pobresa relativa. Encara aspirant a iniciar una carrera en la literatura, va començar a escriure diversos contes que la majoria de les ocasions eren rebutjats —o molt mal pagats— per les principals revistes literàries.

Primeres obres literàries

Amb els somnis d'una pròspera carrera literària a la ciutat de Nova York trencats, Fitzgerald no va poder convèncer Zelda que podrien tenir un futur econòmicament segur, i per aquest motiu ella va trencar el compromís el juny de 1919. Mentre la ciutat de Nova York, durant l'època de la prohibició, vivia l'era del jazz, Fitzgerald es va sentir derrotat i sense nord: dues dones l'havien rebutjat seguides, detestava la seva feina de publicitari, les seves històries no es venien, no es podia permetre roba nova i el seu futur semblava desolador. Incapaç de guanyar-se la vida amb èxit,

Fitzgerald va amenaçar públicament de suïcidar-se des d'una finestra del Yale Club.

Al juliol, Fitzgerald va deixar la seva feina de publicista, va tornar a St. Paul i es va instal·lar a l'últim pis de la casa dels seus pares al 599 de Summit Avenue, a

Cathedral Hill. És en aquest moment que decideix de fer un últim intent per convertir-se en novel·lista i apostar-ho tot per l'èxit o el fracàs d'un llibre. Abstenint-se d'alcohol i de festes, va treballar dia i nit per revisar un primer esborrany que havia titulat *The Romantic Egotist* i que va convertir en la seva primera novel·la, *En aquest costat del paradís* (Destino, 2003, traducció de Josep Maria Fulquet; reeditat a Navona, 2019), un relat marcadament autobiogràfic dels seus anys a Princeton i dels seus enamoraments, especialment els que va mantenir amb Ginevra King i

Zelda Sayre. El seu protagonista, Amory Blaine, és un atractiu estudiant de classe mitjana de la Universitat de Princeton que es dedica a la literatura i que té un seguit de relacions amb diverses noies joves. Els text presenta la vida i la moral de la joventut nord-americana despreocupada en els inicis de l'era del jazz, una joventut que, a diferència de la de Fitzgerald o Hemingway, no va ser tocada pels efectes materials i psicològics de la Primera Guerra Mundial.

La novel·la debut de Fitzgerald va aparèixer a les llibreries el 26 de març de 1920 i es va convertir en una obra tan popular i exitosa que se'n van vendre més de 40.000 còpies el primer any. Al cap de pocs mesos de la seva publicació, el llibre es va convertir en una sensació cultural als Estats Units, i F. Scott Fitzgerald va esdevenir un nom familiar. Crítics com HL Mencken van aclamar l'obra com la millor novel·la americana de l'any, i columnistes de diaris van descriure-la com la primera novel·la universitària americana realista. El llibre va catapultar sens dubte la carrera de Fitzgerald com a escriptor i les revistes que abans havien rebutjat els seus contes ara els acceptaven i cada vegada els pagaven millor. Gràcies a això, Zelda va reprendre el seu compromís amb l'escriptor, ja que Fitzgerald ara ja podia pagar el seu estil de vida. La parella es va tornar a comprometre i es va casar en una simple cerimònia el 3 d'abril de 1920, a la catedral de Sant Patrici, Nova York.

L'era del jazz a Nova York

Fent una vida de luxe a l'hotel Biltmore de Nova York, la parella acabada de casar es va convertir en una celebritat nacional, tant pel seu comportament polèmic i descarat com pel gran èxit de la primera novel·la de Fitzgerald. Després d'estar-s'hi diverses setmanes, la direcció de l'hotel els va demanar que

marxessin perquè les seves festes i aldarulls molestaven els altres clients. Fitzgerald va comparar el seu comportament juvenil a la ciutat de Nova York amb la de dos «nens petits en un gran graner brillant i inexplorat».

La felicitat efímera de Fitzgerald va reflectir el vertigen social de l'era del jazz, un terme que l'escriptor va popularitzar en els seus assaigs i contes. Als ulls de Fitzgerald, aquell període va representar una època moralment permissiva en què els nord-americans es van desil·lusionar amb les normes socials imperants i es van obsessionar amb l'autogratiificació. Durant aquesta època hedonista, l'alcohol va formar part cada cop més de la vida social i privada

dels Fitzgerald, fet que va començar a provocar contínues baralles entre ells dos, amb l'agreujant que ben aviat s'hi van afegir acusacions mútues d'infidelitat matrimonial.

L'hivern de 1921, quan Fitzgerald estava treballant en la seva segona novel·la, *The Beautiful and Damned*, Zelda es va quedar embarassada i la parella va decidir viatjar a casa seva a St. Paul, Minnesota, per tenir el fill. El 26 d'octubre de 1921, Zelda va donar a llum la seva única filla, Frances Scott «Scottie» Fitzgerald.

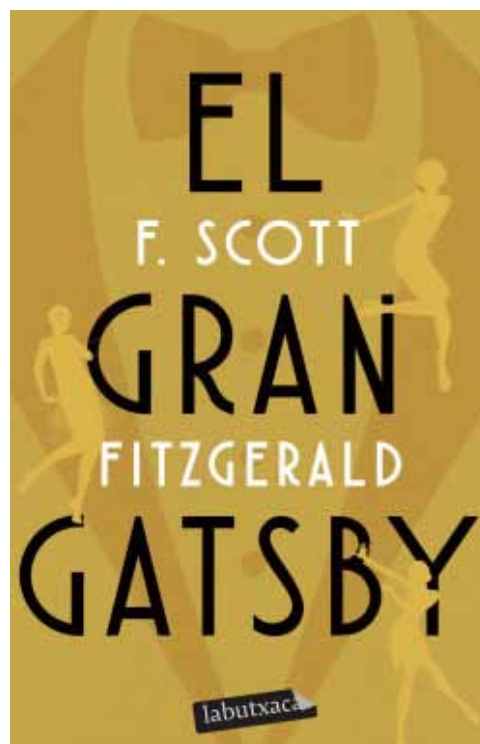
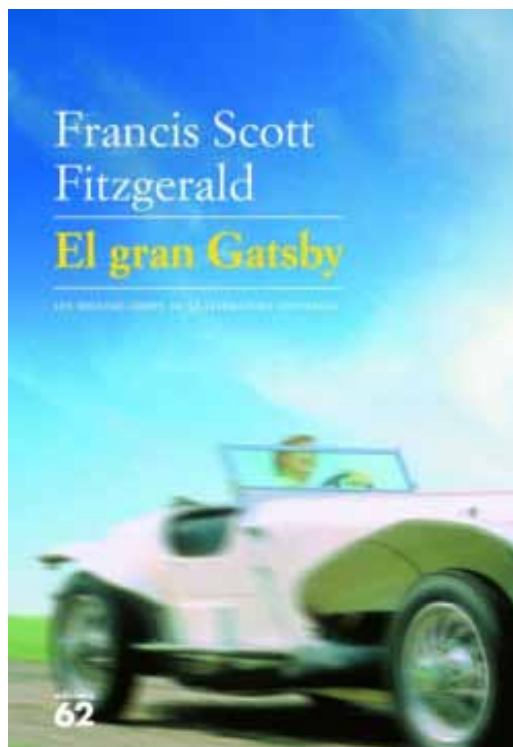
Després del naixement de la seva filla, Fitzgerald va tornar a redactar *The Beautiful and Damned*. La revista *Metropolitan* va publicar el manuscrit per capítols a finals de 1921, i l'editorial Scribner's va editar el llibre el març de 1922, amb una tirada inicial de 20.000 còpies que aviat van arribar a les 50.000. Aquell mateix any, Fitzgerald va publicar una antologia d'onze històries titulada *Contes de l'era del jazz* (Edicions 62, 2009, traducció de Xavier Pàmies), recull que inclou els clàssics "El Primer de Maig", "El diamant que tenia la mida del Ritz" o "El curiós cas de Benjamin Button",

aquest últim especialment conegut per l'oscaritzada versió cinematogràfica protagonitzada per Brad Pitt i Cate Blanchett estrenada l'any 2008.

Després de l'adaptació de Fitzgerald de la seva història "The Vegetable" a una obra de teatre, l'octubre de 1922, ell i Zelda es van traslladar a Great Neck, Long Island, per estar a prop de Broadway. Encara que esperava que *The Vegetable* inaugurés una carrera ben remunerada com a dramaturg, l'estrena de l'obra el novembre de 1923 va ser un desastre total. Endeutat pel fracàs de l'obra, Fitzgerald va haver de seguir escrivint contes per restaurar les seves finances.

Quan no escrivia, Fitzgerald i Zelda van continuar socialitzant i bevent sense mesura a les festes de Long Island, unes celebracions, però, que Fitzgerald criticava perquè trobava enormement decebedora la gent rica que hi acudia. Tot i que l'escriptor admirava la riquesa i s'esforçava per emular l'estil de vida dels rics, al mateix temps trobava el seu comportament privilegiat moralment reprovable.

Mentre la parella vivia a Long Island, un dels veïns més rics de Fitzgerald era Max Gerlach. Suposadament nascut a Amèrica en una família d'immigrants alemanys, Gerlach havia estat major a les Forces Expedicionàries Americanes durant la Primera Guerra Mundial i es va convertir en un contrabandista que vivia com un milionari a Nova

York. Ostentant la seva nova riquesa, Gerlach va organitzar luxoses festes, mai va portar la mateixa camisa dues vegades i va fomentar mites sobre ell mateix, inclòs que era un familiar del Kàiser alemany. Aquests detalls inspirarien Fitzgerald per a l'escriptura de la seva següent i més coneguda novel·la, *El gran Gatsby* (Edicions 62, 1972, traducció de Ramon Folch i Camarasa; LaBreu Edicions, 2021, traducció de Ferran Ràfols Gesa).

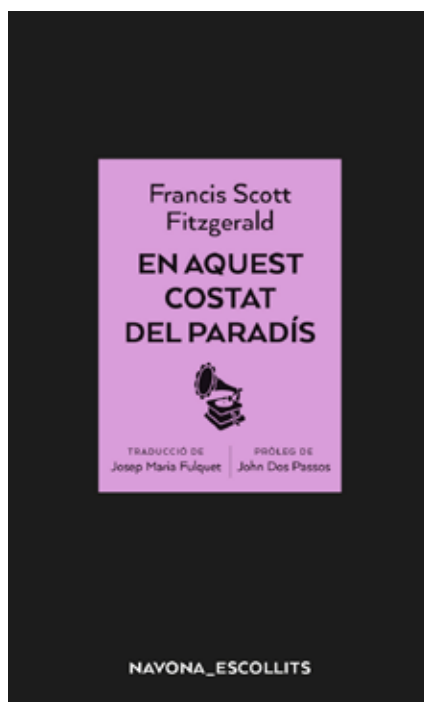
El gran Gatsby

El maig de 1924, Fitzgerald i la seva família es van traslladar a Europa, on l'autor va continuar escrivint la seva tercera novel·la, que finalment es convertiria en *El gran Gatsby*. Fitzgerald havia estat planejant la novel·la des de 1923, i per al material d'origen es va basar molt, com hem dit, en les seves experiències a Long Island i una vegada més en la seva obsessió de tota la vida pel seu primer amor, Ginevra King. "Tota la idea de *Gatsby*", va explicar més tard, "és la injustícia d'un jove pobre que no es pot casar amb una noia amb diners. Aquest tema apareix una vegada i una altra perquè ho vaig viure".

El treball a *El gran Gatsby*, però, es va alentir mentre els Fitzgerald estaven a la Riviera francesa, on la parella va tenir una forta crisi matrimonial. Zelda es va enamorar d'un aviador naval francès, Edouard Jozan, amb el qual es passava les tardes nedant a la platja i les

nits ballant als casinos. Després de sis setmanes, Zelda va demanar el divorci. Fitzgerald va intentar enfrontar-se a Jozan i va tancar la seva esposa a casa seva fins que ho pogués fer. Abans que es pogués produir cap enfrontament, Jozan —que no tenia cap intenció de casar-se amb Zelda— va abandonar la Riviera i els Fitzgerald no el van tornar a veure mai més. Poc després, Zelda va prendre una sobredosi de pastilles per dormir. La parella mai va parlar de l'incident, però l'episodi va provocar una ruptura permanent en el seu matrimoni. Jozan més tard va negar tot l'incident i va afirmar que no s'havia produït cap infidelitat: «Tots dos tenien una necessitat de drama, s'ho van inventar i potser van ser víctimes de la seva pròpia imaginació inquieta i poc saludable».

Després d'aquests fets, els Fitzgerald es van traslladar a Roma, on l'autor va fer diverses revisions del manuscrit de la novel·la durant tot l'hivern i va presentar la versió final el febrer de 1925. Quan es va publicar el 10 d'abril de 1925, Willa Cather, TS Eliot i Edith Wharton van elogiar l'obra de Fitzgerald, i la novel·la va rebre crítiques molt favorables. Malgrat aquesta bona recepció, però, *El gran Gatsby* es va convertir en un fracàs comercial en comparació amb els seus llibres anteriors, *En aquest costat del paradís* (1920) i *The Beautiful and Damned* (1922). A finals d'any, el llibre havia venut menys de 23.000 còpies. Durant la resta de la seva vida, *El gran Gatsby* va tenir vendes modestes. Caldrien que passessin dècades, doncs, perquè la novel·la aconseguís l'aclamació i la

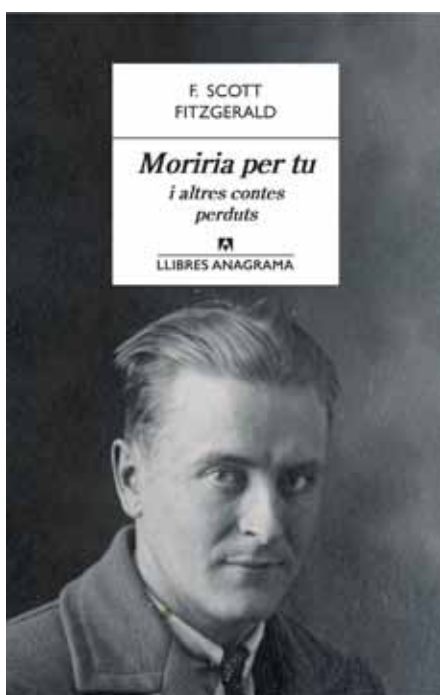

popularitat actuals. Fins avui, s'han venut milions d'exemplars de la novel·la —traduïda a una multitud d'idiomes— i continua sent lectura obligatòria a la majoria d'escoles de secundària nord-americanes.

El gran Gatsby, sens dubte la millor novel·la de F. Scott Fitzgerald, la podem llegir en català gràcies a dues traduccions. La primera, a càrrec de Ramon Folch i Camarasa, va ser publicada l'any 1972 i, revisada per Rosina Nogales, s'ha reeditat diverses vegades, a partir de la nova edició publicada l'any 2008 a la col·lecció "Les Millors Obres de la Literatura Universal (Segle XX)". Es tracta d'una magnífica traducció —amb un català ric, precís i genuí— que ha suportat

perfectament el pas del temps i que encara fa de molt bon llegir. Malgrat això, ha estat molt oportuna la nova traducció —amb una adequada revisió d'aquell vocabulari, expressions i opcions estilístiques que el lector d'avui potser trobaria allunyades— que Ferran Ràfols Gesa en va fer l'any 2021 per a l'editorial LaBreu.

La novel·la, com és sabut, presenta la història de Jay Gatsby, un ric i enigmàtic personatge que omple de glamuroses festes la seva mansió de Long Island. Sota aquesta vida de superficial felicitat, però, s'amaga una obsessió silenciosa per un amor perdut —Daisy, a hores d'ara casada amb el ric i superb Tom Buchanan— que desencadenarà la trama de tota la novel·la, una obra ambientada com és habitual en l'autor en l'hedonista i despreocupada era del jazz. Una autèntica obra mestra que ha estat portada al cinema en diverses ocasions, les més conegudes de

les quals són la protagonitzada per Robert Redford i Mia Farrow, de l'any 1974, dirigida per Jack Clayton, i la més recent, amb Leonardo Di Caprio i Carey Mulligan en els papers principals, de l'any 2013, dirigida per Baz Luhrmann.

La generació perduda

Després de passar l'hivern a Itàlia, els Fitzgerald van tornar a França, on van alternar París i la Riviera francesa fins al 1926. Durant aquest període, el novel·lista es va fer amic de l'escriptora Gertrude Stein, la llibretera Sylvia Beach, el novel·lista James Joyce, el poeta Ezra Pound i altres membres de la comunitat d'expatriats nord-americans a París, alguns dels quals s'identificarien més tard amb el nom de "Generació Perduda". El més notable d'entre ells va ser Ernest Hemingway, relativament desconegut aleshores, a qui Fitzgerald va conèixer per primera vegada el maig de 1925 i al qual va arribar a admirar molt. Hemingway va recordar més tard que, durant aquest primer període de la seva relació, Fitzgerald es va convertir en el seu amic més lleial.

En contrast amb la seva amistat amb Scott, a Hemingway no li agradava Zelda i la va titllar de «boja» a les seves memòries, *A Moveable Feast*. Hemingway

va afirmar que Zelda preferia que el seu marit escrivís contes molt ben pagats— encara que fossin de poca qualitat, comercials o que no sortissin dels seus temes més estereotipats— en lloc de novel·les, per tal de poder mantenir el seu estil de vida luxós i desenfrenat. I és ben cert que per complementar els seus ingressos, Fitzgerald sempre va haver d'escriure contes per a revistes com *The Saturday Evening Post*, *Collier's Weekly* i *Esquire*. A finals de la dècada dels 20, per exemple, la primera d'aquestes revistes va començar-li a pagar 4.000 dòlars per conte, una autèntica fortuna per a un escriptor jove. Una bona mostra dels millors dels seus contes —la majoria de

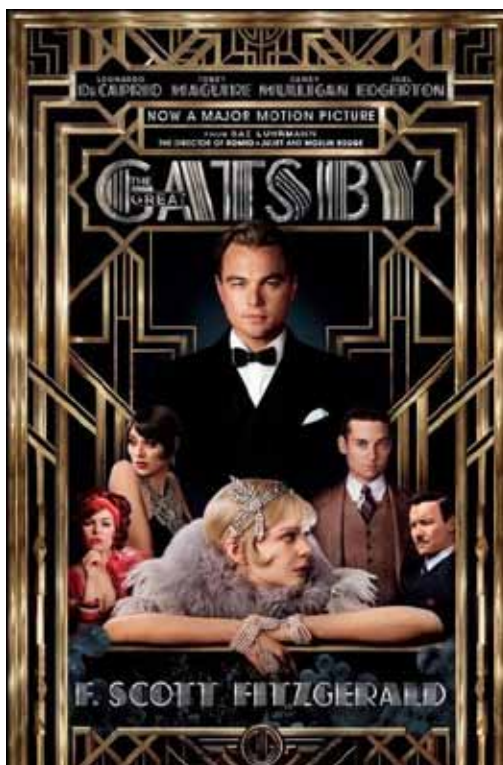
mitjans i finals dels anys trenta— la podem llegir en català al volum *Moriria per tu i altres contes perduts* (Anagrama 2018, amb traducció de Marc Rubió), una selecció feta i prologada per l'estudiosa de l'obra de Fitzgerald Anne Margaret Daniel.

El desembre de 1926, després de dos anys desagradables a Europa, plens d'acusacions sobre infidelitats mútues, que van tensar considerablement el seu matrimoni, els Fitzgerald van tornar a Amèrica.

Hollywood

El 1926, el productor de cinema John W. Considine Jr. va convidar Fitzgerald a Hollywood durant la seva època daurada per escriure una comèdia *flapper* —històries protagonitzades per dones joves i impetuoses que desafiaven les convencions morals i socials— per a United Artists. L'autor va acceptar i es va traslladar a un bungalow propietat de l'estudi amb Zelda el gener de 1927. A Hollywood, els Fitzgerald van assistir sovint a festes, on es barrejaven amb les estrelles de cinema del moment, uns saraus que més d'un cop acabaven de forma escandalosa.

En una d'aquestes grans festes, Fitzgerald va conèixer Lois Moran, de 17 anys, una estrella famosa pel seu paper a la pel·lícula muda *Stella Dallas* (1925), dirigida per Henry King. Fitzgerald tenia 31 anys, se'n va enamorar i la va convertir en una mena de musa que més endavant quedaria immortalitzada en el personatge de Rosemary Hoyt, un dels personatges centrals de la seva última novel·la, *Tendra és la nit* (Edicions 62, 1968, traducció de Terenci Moix). Gelosa de Moran, una Zelda furiosa va incendiar la seva pròpia roba cara en una banyera com un acte autodestructiu. Les relacions de Fitzgerald amb Moran van agreujar encara més les dificultats matrimonials dels Fitzgerald i, després de només dos mesos a Hollywood, la infeliç parella va marxar cap a Delaware el març de 1927.

La malaltia de Zelda i l'última novel·la

Els Fitzgerald van llogar "Ellerslie", una mansió prop de Wilmington, Delaware, fins a 1929. Allà l'escriptor va reprendre la seva quarta novel·la, però no va poder fer cap progrés a causa del seu cada vegada més evident alcoholisme. A la primavera de 1929, la parella va tornar a Europa, però aquell hivern, el comportament de Zelda es va fer cada cop més erràtic i violent. Durant un viatge en cotxe a París per les carreteres muntanyoses de la Gran Corniche, Zelda es va apoderar del volant del cotxe i va intentar matar-se juntament amb Fitzgerald i la seva filla de nou anys. Després d'aquest

incident homicida, els metges van diagnosticar a Zelda esquizofrènia, fet que va provocar que la parella viatgés a Suïssa per tal que ella rebés tractament en una clínica. Finalment, van tornar a Amèrica el setembre de 1931, i el febrer de 1932 Zelda va ser hospitalitzada a la Clínica psiquiàtrica Phipps de la Universitat Johns Hopkins de Baltimore, Maryland. A partir d'aquest moment, Fitzgerald cada cop es veurà més obligat a escriure contes que li permetin fer front a les importants despeses que les contínues entrades i sortides de clíniques i hospitals privats de la seva dona li suposaven.

Durant aquest temps, Fitzgerald va llogar la finca «La Paix» al suburbi de Towson, Maryland, i va seguir treballant en la seva següent novel·la, que es basava en totes les seves experiències recents. La història tractava del progressiu enfonsament d'un jove i prometedor metge nord-americà anomenat Dick Diver que es casa amb una jove amb una malaltia mental, un matrimoni que es deteriora progressivament mentre estan a Europa. Mentre Fitzgerald treballava en la seva novel·la, Zelda va escriure —i va enviar a l'editorial

Scribner— la seva pròpia versió ficcionada d'aquests mateixos esdeveniments autobiogràfics a *Save Me the Waltz* (1932). Desesperat pel que va veure com un robatori del material argumental de la seva novel·la, Fitzgerald més tard descriuria Zelda com un plagiària i una escriptora de tercera categoria.

La novel·la de Fitzgerald es va publicar l'abril de 1934 amb el títol de *Tendra és la nit* i va rebre crítiques diverses. L'obra va vendre poc més de 12.000 exemplars en els primers tres mesos, però, com *El gran Gatsby*, la seva reputació no ha parat de créixer des de llavors. En català aquesta novel·la la podem llegir en una traducció de Terenci Moix (Edicions 62, 1968) revisada posteriorment per Joan Pujolar i Cos i publicada l'any 1987 a la col·lecció Les Millors Obres de la Literatura Universal (Segle XX). Una edició feta a partir del text establert l'any 1951 per Malcolm Cowley —crític, poeta i amic de Fitzgerald—, seguint les indicacions que el mateix autor va deixar escrites en el seu exemplar personal de la primera edició.

Per a D. Sam Abrams, autor de la "Presentació" de l'edició esmentada, "Fitzgerald estava obsedit per *Tender Is the Night* perquè era la seva novel·la més ambiciosa, la que li havia costat més d'escriure i la que va rebre una acollida més tèbia per part de la crítica. Fitzgerald va intentar que *Tender Is the Night* fos la millor novel·la nord-americana de la seva època, però la crítica va despatxar l'obra dient que era 'enginyosa i brillant a la superfície' sense arribar a ser 'ni madura ni assenyada'" (ed. cit., p. 6).

El deteriorament d'un escriptor

A partir dels anys trenta, enmig de la Gran Depressió, les obres de Fitzgerald van començar a ser considerades elitistes i materialistes. El 1933, el periodista Matthew Josephson va criticar les històries breus de Fitzgerald dient que molts nord-americans ja no es podien permetre el luxe de beure xampany quan els agradaria o anar de vacances a Montparnasse a París. Amb la disminució de la seva popularitat, Fitzgerald va començar a tenir problemes econòmics, i el cost del seu estil de vida opulent i les factures mèdiques de Zelda van fer que s'endeutés considerablement. Va confiar en els préstecs del seu agent, Harold Ober, i de l'editor Perkins, però quan Ober va deixar d'avançar-li diners, un Fitzgerald avergonyit va trencar els llaços amb el seu agent creient que Ober havia perdut la fe en ell a causa del seu alcoholisme.

La seva forta addicció al tabac i, sobretot, a la beguda —havia arribat a consumir trenta cerveses i una ampolla de ginebra al dia— li va provocar una greu cardiopatia que va derivar en diverses afeccions coronàries. Segons la biògrafa Nancy Milford, les afirmacions de Fitzgerald de tenir tuberculosi van servir com a pretext per cobrir la seva afecció a la beguda. El deteriorament de la salut de Fitzgerald, l'alcoholisme crònic i els problemes financers van interrompre l'escriptura de Fitzgerald i van limitar en gran manera la seva aguda mental. De 1933 a 1937, l'escriptor va ser hospitalitzat vuit vegades. El setembre de 1936, el periodista Michel Mok del *New York Post* va informar públicament de l'alcoholisme i

el fracàs de la carrera de Fitzgerald en un article que va danyar la seva reputació i el va impulsar a intentar suïcidar-se després de llegir-lo.

Aquell mateix any, la intensa mania suïcida de Zelda va obligar al seu confinament prolongat a l'Hospital Highland d'Asheville, Carolina del Nord. Gairebé en fallida, Fitzgerald va passar la major part dels anys 1936 i 1937 vivint en hotels barats prop d'Asheville. Els seus intents d'escriure i vendre més històries curtes van fallar. Més tard es va referir a aquest període de decadència de la seva vida en un conjunt d'escrits autobiogràfics sota el títol *The Crack-Up*, que es van publicar pòstumament l'any 1945. La mort sobtada de la mare de Fitzgerald i el deteriorament mental cada vegada més evident de Zelda van fer que el seu matrimoni es desintegrés encara més. Després d'un breu viatge a Cuba, Fitzgerald va tornar als Estats Units i va haver de tornar a ser hospitalitzat al Doctors Hospital de Manhattan.

El recurs de Hollywood

Les greus dificultats financeres de Fitzgerald el van obligar a acceptar un lucratiu contracte com a guionista amb la Metro-Goldwyn-Mayer el 1937, fet que va obligar-lo a traslladar-se de nou a Hollywood. Tot i obtenir els seus ingressos anuals més alts fins a aquest moment —1.000 dòlars a la setmana per la seva feina com a *script doctor*, guionista assessor— Fitzgerald en va gastar la major part en el tractament psiquiàtric de Zelda i en les despeses escolars de la seva filla Scottie. Durant els dos anys següents, Fitzgerald va llogar una habitació barata al bungalow Garden of Allah al Sunset Boulevard, i en un esforç per abstenir-se de l'alcohol, es va dedicar a beure grans quantitats de Coca-Cola i a menjar molts dolços.

Allunyat de Zelda, Fitzgerald va intentar retrobar-se amb el seu primer amor, Ginevra King, quan la rica hereva de Chicago va visitar Hollywood el 1938. «Va ser la primera noia que vaig estimar i he evitat fidelment veure-la fins al moment per mantenir la il·lusió perfecta», va informar Fitzgerald a la seva filla Scottie, poc abans de la reunió prevista. La trobada va resultar un desastre de nou, a causa de l'alcoholisme incontrolable de Fitzgerald, i una Ginevra decebuda va tornar a Chicago.

Poc després, Fitzgerald, que se sentia molt sol, va començar una relació amb la columnista de xafarderies Sheilah Graham, l'última companya que va tenir abans de la seva mort. Al llarg de la seva relació, Graham va afirmar que Fitzgerald sentia una culpa constant per la malaltia mental i el confinament de Zelda. En les ocasions en què Fitzgerald fracassava en el seu intent de mantenir-se sobri, preguntava als desconeguts: «Sóc F. Scott Fitzgerald. Has llegit els meus llibres. Has llegit *El gran Gatsby*, oi? Te'n recordes?»

Durant aquesta darrera fase de la seva carrera, les tasques de guió de Fitzgerald incloïen revisions sobre *Madame Curie* (1943) i un guió no utilitzat per a *Gone with the Wind* (1939), un llibre que Fitzgerald va menysprear com a poc original i per ser un «conte de velles dones». En el seu temps lliure, va treballar en la seva cinquena novel·la, *The Last Tycoon*, basada en la vida de l'executiu cinematogràfic Irving Thalberg. Aquesta obra, inacabada, es va publicar pòstumament l'any 1941.

El director Billy Wilder va descriure la incursió de Fitzgerald a Hollywood com la d'«un gran escultor que és contractat per fer una feina de lampisteria». Edmund Wilson i Aaron Latham van suggerir que Hollywood xuclava la creativitat de Fitzgerald com un vampir. El seu fracàs a Hollywood el va empènyer a tornar a beure, cosa que va empitjorar encara més la seva delicada salut.

Últim any i mort

Fitzgerald va aconseguir finalment deixar la beguda més d'un any abans de la seva mort, i Sheilah Graham va descriure el seu darrer any junts com un dels moments més feliços de la seva relació. La nit del 20 de desembre de 1940, Fitzgerald i Graham van assistir a l'estrena de *This Thing Called Love*. Quan la parella va sortir del Teatre Pantages, l'escriptor va experimentar un mareig i va tenir dificultats per caminar fins al seu vehicle. Observat pels espectadors, va comentar amb veu tensa a Graham: «Suposo que la gent pensarà que estic borratxo».

L'endemà, mentre Fitzgerald feia anotacions en un conte sobre futbol al *Princeton Alumni*

DODECAEDRE PODCAST

«Esperit català i vernaclisme»

Weekly, Graham el va veure saltar de la seva butaca, anar cap a la xemeneia i caure a terra sense pronunciar cap so. Estirat d'esquena, va boquejar i va quedar inconscient. Després d'esforços fallits per reanimar-lo, Graham va córrer a buscar a Harry Culver, el gerent de l'edifici. En entrar a l'apartament, Culver va declarar: "Em temo que està mort". Fitzgerald va morir d'un atac de cor a causa d'una arteriosclerosi coronària oclusiva als 44 anys.

En assabentar-se de la mort del seu pare, Scottie va telefonar a Graham des de Vassar i li va demanar que no assistís al funeral per conveniència social. En el lloc de Graham, la seva amiga i escriptora Dorothy Parker va anar a la cerimònia celebrada a la sala del darrere d'un tanatori. Veient que hi havia molt poca gent, Parker va murmurar «el pobre fill de puta»: una frase que s'esmenta al solitari funeral de Jay Gatsby a *El gran Gatsby*. Quan el cadàver mal embalsamat de Fitzgerald va arribar a Bethesda, Maryland, només trenta persones van assistir al seu enterrament. Entre els assistents hi havia la seva filla, Scottie, el seu agent Harold Ober i el seu editor de tota la vida, Maxwell Perkins.

En el moment de la seva mort, l'Església Catòlica Romana va negar la sol·licitud de la família que Fitzgerald, un catòlic no practicant, fos enterrat al solar familiar al cementiri catòlic de Santa Maria a Rockville, Maryland. Fitzgerald va ser enterrat, doncs, amb un simple servei protestant. Quan Zelda va morir en un incendi a l'Hospital Highland el 1948, va ser enterrada al seu costat. El 1975, Scottie va demanar amb èxit que es revisés la decisió anterior, i finalment les restes dels seus pares van ser traslladades a la parcel·la familiar del cementiri catòlic.

Actualment, la col·lecció més important de manuscrits de l'autor es troba a la Universitat de Princeton, una institució que, malgrat haver criticat l'escriptor per la imatge frívola que de la vida dels estudiants va donar a la seva primera novel·la, *En aquest costat del paradís*, ha hagut de reconèixer que Francis Scott Fitzgerald ha acabat sent l'alumne més conegut mundialment que mai ha tingut. ■

<https://vernaclistes.blogspot.com/2024/01/esperit-catala-i-vernaclisme.html>

